

Nordul lui Ilea

"Dreptul la replică"

„De ce să-i recitesc ‘Dreptul la replică’ acestui Cioată Ion din Poieni”, mormăia literatul. „Scriam despre liceul maghiar de fete, fostul așezământ al călugărițelor vicentine, despre fata misterioasă care a venit la școală într-o dimineață de toamnă însorită. Se intra în clădire pe sub o arcadă înaltă, trotuarul însoțea zidul lung de la strada principală, de la intrare urcai scara în două laturi până la etajul unu. Fata misterioasă, mai mare decât cei din clasa noastră, mai serioasă, îmbrăcată deja ca o domnișoară... urma să scriu despre meșterul Haller Max, constructor de case, și despre casa lui Kristof din Eisenbach... și despre grădina cu arbori plantați ca-ntr-un tablou... și-apoi... Halkidiki... da’ poți să muncești pentru literatură? N-ai cum! Citești ‘Dreptul la replică’ al ‘cioatei’, îl citești că are dreptul lui, poftim, asta fac, citesc a cincea oară, a șasea oară, dacă trebuie a șaptea oară... și vin la recitit și poemele alea, dacă n-au ajuns unde le era locul, la coșul de gunoi.”

***

Pe masa de lucru a coordonatorului rubricii „Poșta redacției” sosise un „Drept la replică” scris de către domnul Ion Cioată, poet din comuna maramureșeană Poieni. Cel care ținea corespondența cu literații începători, cu aspiranții la glorie, răspunzându-le cu vesnicul: „Producția dumneavoastră a fost înghițită de lacomul coș de gunoi din redacție”, căzuse pe gânduri.

Revista unde lucra era recunoscută ca reprezentantă de elită a culturii transilvănene. Drepturi la replică nu se mai primiseră. Literatul responsabil cu „Poșta redacției” nu știa ce-i de făcut. Citea, în dimineața de treisprezece august a anului două mii șaisprezece, pentru a cincea oară, „Dreptul la replică”. Analizase ștampilele de pe plic, apoi se uitase foarte atent la plicul imens-gălbui care adăpostise în drumu-i către redacție „Dreptul la replică”. Din când în când, își lua câte o pauză, privind de la fereastra biroului său cum curge riul Someș.

În douăzeci august pleca în concediu tocmai în Halkidiki, cu un avion charter până la Salonic, și în două ceasuri trebuia să ajungă la hotel. Halkidiki era aproape, literatul era nervos că Ion Cioată, poetul din Poieni, nu putuse aștepta cu „Dreptul la replică”. „N-o să mă-mpiedic de-o cioată înainte de concediu”, mormăia literatul. Numărul de revistă era gata. Colegii lui poeți, prozatori, critici plecaseră de câteva zile în concedii. Nu primiseră „Drepturi la replică” și leneveau pe plajele de la Marea Egee ori Marea Neagră. Doar personalul tehnic se afla la datorie. Tehnoredactarea îl bătea la cap să predea odată rubrica de „Poșta a redacției”.

„Mai citesc o dată și gata”, își spunea literatul. „Apoi văd ce-i de făcut.”

„Dreptul la replică” era adresat „Infanteristului”, adică pseudonimului nefericit pe care și-l alesese literatul, și era semnat de către Ion Cioată, artilerist.

„Infanteristul” literat mai aruncă o privire în interiorul plicului. Scoase din străfundături și două fotografii color și un stick cu alte fotografii color în care Ion Cioată artileristul dădea mâna cu oameni îmbrăcați în costume care aveau tricolorul țării prins de costume de gală. Ion Cioată artileristul zâmbea fericit în fiecare fotografie. Se afla pe scenele caselor de cultură ale comunelor învecinate cu localitatea Poieni. Pe „Infanterist” îl apucase o apăsare care-i cuprinsese pieptul. De ce-l apostrofase pe Cioată, de ce-l făcuse „infractor” al gramaticii române?! Tocmai acum, când pleca în Halkidiki! După ce se uitase cu atenție la zecile de fotografii care-i inundaseră ecranul calculatorului, „Infanteristul” se reapucase de citit „Dreptul la replică”. De data asta, cuvintele i se păreau amenințătoare și regretul sincer îl cuprinsese, dublat de decizia de a renunța la rubrica de la revistă și de a-și căuta ceva de lucru la biblioteca Universității, unde cu siguranță „Dreptul la replică” urma să se transforme doar într-o

amintire urită a vieții lui de „fost infanterist” literar.

***

„Domnule ‘Infanterist’, vă scriu din comuna Poieni, județul Maramureș, localitate unde am domiciliul stabil, sînt posesor al buletinului de identitate cu care mă legitimez și am CNP ... pe care vi-l voi trimite la solicitarea revistei literare. Mă numesc Cioată Ion, sînt tată a trei copii și nu lucrez la o vidanță a literaturii cum ați afirmat în rubrica ‘Poșta redacției’, sînt secretar la Primărie, sînt un om cunoscut și cu realizări, chiar cu investiții promovate pentru consătenii mei. Vă scriu cu rugămintea de a publica în spațiul rubricii, exact acolo unde am fost terfelit pe nedrept ‘Dreptul la replică’, altfel mă voi adresa organelor competente. Vă menționez, stimate ‘Infanterist’, că sînt membru al partidului de guvernămînt din anul una mie nouă sute nouăzeci și nu sînt o ‘cioată’ analfabetă și peltică așa cum ați afirmat după ce ați citit poemele mele.

***

Ce scriu aici în următoarele rînduri e doar pentru dumneata, domnule, nu trebuie să apară în ‘Dreptul la replică’. Ai înțeles?!? Sînt puțini specializați în birfe și clevetiri care-și dau arama pe față. E rușinos să scrii fără să te documentezi, să scoți minciuni pe care să le publici dacă ai rubrică de ‘Poșta a redacției’. Cînd faci așa ceva nu te gîndești la alți oameni, la nevoile lor de sfătuiri, de mîngîiere, de încurajări, din partea ta, da.

Da, domnule, cînd ai scris ar fi fost important să-ți iubești aproapele pe care-l citeai, să-l iubești literatul ‘Infanterist’ ca pe tine însuși, și nu altfel!

În poemele trimise despre cei care suferă, e nevoie de alinare, mîngîiere și vindecare, nu de cuvinte de clacă.

Eu, Ion Cioată din comuna Poieni, nu sînt o cîrpă de șters pantofii literaților. Nu-s! Ai greșit și-ți este greu să-ți recunoști cuvintele și să zici că te-ai dat drept altul decât cel care ești.

Domnule literat ‘Infanterist’, la capătul comunei noastre locuiește unul Rumbel, e ca dumneata, dă sfaturi la toată lumea dar știe că eu, dacă nu dau sfaturi, nici nu accept pe cineva să mi le dea. Ai înțeles?

‘Rumbel, doresc să-ți pui fermoar la gură de cîte ori mă întilnești’, așa i-am spus consăteanului, și am continuat ‘altfel îți faci singur probleme’. Ai înțeles?!?

***

De aici îmi continui oficial dreptul meu la replică, domnule! Iată-mă în fotografiile trimise primind aprecieri și aplauze pe scenele caselor de cultură de la doi edili cunoscuți și, de asemenea, de la sutele de oameni aflați în lăcașele de cultură proaspăt renovate cu bani de la Ministerul Dezvoltării. Aceste cămine culturale sînt pline de fiecare dată doar la lansările cărților mele. Astfel de întîlniri, domnule ‘Infanterist’ literat arată preocuparea partidului de guvernămînt pentru consolidarea culturală a sătenilor și nu se ivesc în viața multor literați mai cunoscuți decât noi doi. Așa că am rămas holbat citind că m-ați exclus din gramatică și m-am gîndit brusc la un vers neobișnuit care-mi chiar aparține: ‘Exclus din gramatică am zburat ca puful de păpădie’.

Orice persoană, cred eu, fie muncitoare, trîndavă ori literată sau din afara peisajului literar e: cinstită sau hapsînă, sau excroacă sau corectă, dar dacă are talent poate publica pe banii ei orice poem prost sau mai puțin bun, deoarece nu există o selecție, principiile fiind hapsîne, bazate pe finanțe, dar domnule ‘Infanterist’, nu așa se face literatură.

Trebuie să trimiți poeme și să fi selectat de literații de la reviste care au finanțări de la Ministerul unde e tot partidul de guvernămînt.

Nu zic că dacă o publicație vrea să-mi rețină unele poezii nu voi achita contravaloarea a două exemplare, dacă e o antologie, dar numai după ce le văd ieșite din tipar.

Spun asta nu ca să mă laud în fața unui ‘Infanterist’ literat, ci ca să se vadă cum public eu poeziile mele.

Numai anul acesta am apărut în grupaje de versuri în douăsprezece reviste, din diferite zone ale țării noastre, și mai sînt alte reviste din alte zone care-mi cer poeme.

Eu scriu, domnule ‘Infanterist’, de parcă mă debarasez de materialele inflamabile din debaraua primăriei, sau scriu de parcă mă dezbrac de hainele cuprinse de flăcări. Acestea din urmă sînt chiar două versuri din crezul meu poetic. Mai am și o prefață semnată de un distins om de litere căruia, și pe această cale, îi aduc mulțumiri respectuoase și toată stima mea. La lansarea volumului prefațat de către vestitul literat, domnule ‘Infanterist’, s-au petrecut lucruri mărețe pe scena căminului cultural. A fost în urmă cu doi ani, dar sînt anii mei și ai noștri, și atunci am primit și diploma de onoare.

Cred că ați constatat, domnule ‘Infanterist’ literat, că m-ați criticat dar nici că-mi pasă! Cînd la mine acasă, în Poieni, am un metru cub de cărți și ziare și reviste și antologii în care am fost publicat cu nenumărate grupaje de poeme, și atenție, nu mă refer deloc la cele patru volume cu poeme personale, adică scrise tot de către mine, așa că n-are de ce să mă intereseze că vine un ‘Infanterist’ literat și mă declară fără dovezi ‘infractor’ literar. Ba mai mult decât atît, mi-am rezervat în bibliotecă, încă un metru pătrat, în care am pus numai anul ăsta nouă reviste din diferitele zone ale țării în care am fost publicat, plus voi mai pune cîteva reviste în care voi fi publicat cît de cînd.

Chiar dacă ‘Infanteristul’ mi-a transmis public să nu mă mai bag în seamă cu revista unde lucrează sau să mă prefac că am uitat că i-am transmis versuri:

HA HA HA!!!

Da’ nu-i bai, că nu se cunoaște dacă iei o găleată cu apă sau dacă arunci o găleată cu apă în riul Tisa, adică nu se cunoaște chiar nimic. Nu mă doare nici în cot că publicația aia m-a refuzat, nu mă doare defel nici într-unul dintre multele pixuri cu care scriu zilnic, adică zi de zi. Poeziile mele tot proaspete rămîn. Eu am scris că ‘Nu mă voi putea supăra niciodată pe Dumnezeu deoarece tot ce dorește El să se întîmple, e firesc’. Am mai scris și că: ‘Dumnezeu poate să mă sperie și, prin absurd, să vină la mine cu chip de Infanterist, și n-am de ce să mă mir pentru că și acest aspect poate fi ceva firesc’.

Ce ziceți, domnule ‘Infanterist’ literat?! Ai?!?

Cînd am citit ‘Poșta redacției’ și răspunsul ‘Infanteristului’ literat am devenit pe loc o inimă tristă, și grăbită să-și cronometreze pulsul. Pe vremuri am fost un tînar din Poieni ajuns vaporean din cauză că nevasta mea era din Constanța. Am stat cîte cinci luni de patru ori și nu numai o singură dată pe Marea Roșie, chiar lîngă Alexandria am prins o tonă jumate de chefal cu bățul de pescuit, patru kile la fiecare pește.

Băgam și scoteam și tot așa o noapte, că nimerisem într-un banc. Am mai încercat dar n-am mai reușit și altă dată, domnule ‘Infanterist’.

De aici, din această poveste, se vede că nu de fiecare dată ‘BALTA ARE PEȘTE’, domnule! Cred că ați priceput!

Cred că veți publica răspunsul acesta în revistă și ne vom întîlni în Poieni unde vă aștept la Primărie și ne vom înțelege și cu publicarea poemelor mele.”

***

În redacția revistei literare transilvănene era întuneric. „Infanteristul” dăduse „Poșta Redacției” în lucru. Era liniștit. Mai avea cîteva zile și pleca în Halkidiki. „Poșta Redacției” publica poeme. Un grupaj din poemele semnate de Ion Cioată, un poet promițător din comuna Poieni, județul Maramureș.

ILEA de Bărgău și Ieud

Orice persoană, cred eu, fie muncitoare, trîndavă ori literată sau din afara peisajului literar e: cinstită sau hapsînă, sau excroacă sau corectă, dar dacă are talent poate publica pe banii ei orice poem prost sau mai puțin bun, deoarece nu există o selecție, principiile fiind hapsîne, bazate pe finanțe, dar domnule ‘Infanterist’, nu așa se face literatură.

proză

Mircea Bârsilă

Din când în când, Constantin Preda - posesorul unui excepțional talent nativ – își exersează virtuozitatea pe clapele poeziei care nu are nevoie de rimă și de excesive efecte incantatorii. Poetul are destule poezii în vers liber și care, adunate într-o carte, ne-ar arăta un „alt Constantin”.

Mircea Bârsilă

cronici

Poezia lui Constantin Preda

În plin avânt al optzecismului canonic, Constantin Preda a apărut în arena literară cu o poezie ce contrasta, în primul rând, cu cinismul și scepticismul ce caracterizează poetica postmodernistă. În volumul de debut **Sora mea, inserarea** (Editura Scrisul românesc, Craiova, 1984), candoarea și seninătatea, ce oglindesc o situație sufletească în lume de tip apolinic, fuzionează cu o vitalitate debordantă nutrită de sentimentul că este destinatarul tuturor frumuseților lumii. Într-un ritm susținut, amestec, poetul a publicat tot ce a scris - și a scris, parcă, fără pauză de respirație, într-o neconținută stare de inspirație. Volumul **Celălalt Constantin** (2014), care conține și 50 de inedite scrise în 2014 însușește (fără datele bio-bibliografice și fără extrasele din „aprecierile critice”) exact 782 de pagini (între timp opera s-a dublat!). Poezia lui Constantin Preda, după volumele de început, a înaintat în mai multe direcții: aceea a poeziei dependente de toposul rural, cea a poeziei erotice și cea a „litaniei stenice”. Rescrierea lumii rurale se întemeiază pe o imaginație proaspătă și a cărei magmatică revărsare ignoră diferențele dintre ceea ce este minor și ceea ce este major („duminici foșnind în galbenul fum al indiferenței/și-un camion de cherestea acoperit de ninsoare/la marginea câmpului/târziu când vântul aprinde panglica inserării/când maiestruși sunt fluturii retrași în acordeoane/cu burdufurile sparte/și negura e fiica unui lampagiu îmbătat de mirosul zăpezii” - **Sora mea, inserarea**; „smintit este de-acum ginerele spânzurat/de-o gură de pod/astupată cu snopi de secară” - idem), dintre laic și sacru, dintre deriziune și solemnitate. Din sămburele idilic al poeziilor se naște, prin transfigurare, o lume ce beneficiază de vitalitatea și de exaltările unui poet mândru de cercelul poeziei pe care-l poartă la ureche și pentru care satul, „desprinzându-se de contingentul ruralității”, figurează ca parte integrantă a universului. Din „jurnalul autobiografic” al poetului (cărui „sub floarea din umărul stâng/îi crește un fel de parâng/iar munții apuseni/îmi sunt troițe și săteni” - „*scrisoare mamei*”) nu lipsesc faptele libere din sânul naturii (cerbi, lupi, urși, veverițe, vulturul, vrăbiile, cucii...) a căror prezență ilustrează frățesca relație cu natura, iar dintre fenomenele meteorologice este preferată ninsoarea: „Ninge și ninge cu flori și cântă/singur, nici birt, nici cale ferată/am cu mine aicea în munți/o blană de urs și-o pușcă-ncărcată/(...)/Ninge și-nțeșc mai tare focul/iubito, doar miros de cherestea/ vino să întindem peste munți cojocul/și să tragem iarna la rindea” („*singur, nici birt, nici cale ferată, în Oare acesta să fie sufletul?*). Dacă anotimpul toamna stârnește melancolii și îngrijori derivate din eterna temă *fugit irreparabile tempus* („prea mi se pare toamna asta mică/un fel de asfințit cu ușile de vin/tristetea cu picioare de pisică/și-o lumânare-aprinsă-n gura unui crin” - „*să punem lațuri s-așteptăm ninsoarea*”, în **Fiecare cu steaua lui**), cel hibernal generează nostalgii proiectate pe fundalul unei lumi fără vârstă, atemporală: „acasă la sadova spre iarnă/când cerul e subțire ca o goarnă/când vinul orb prin beciuri zace/acoperit cu țundre și cojoace/ când lângă brăul sobei mama/mai mișcă timpul cu năframa/nici pași, nici ornice, nici calendare/puterea iernii să măsoare/doar eu plesnind nuci în țâțâna ușii/să sperii vulpile și urșii” („*iarnă la sadova*”, în **Fire de poet**). Superba candoare a lui Constantin Preda pare, în multe privințe, o moștenire labișiană pe care el o continuă, desigur, „pre limba sa”. De pildă, poezia „*scrisoare mamei*” („*bunăseara, mamă, locuiesc o zodie calmă/calea lactee mi-e linia din palmă/și-mi-e mâna fâclie și părul de grâu/am răsul limpede ca un părâu// sunt macul umil și roșu compendiu/cu inima-n nouri sălbatic incendiu” - în **Fire de poet**) este un autoportret în linia „autoportretelor” lui Nicolae Labiș. Poetul se plimbă cu lejeritate între lecția de poezie a lui Labiș și cea a lui Esenin, fără a o neglija pe cea a lui Ion Alexandru: „mai deunăzi noi am slobozit fântâna/și-am chemat în sat arțarii ca la nunta/i-am omenit cu vin și de atunci întruna/trei zile plâng și-o săptămână cântă//o altă întâmplare, dar să taci/vecinii toți mai sunt cu frica-n oase/intr-o noapte-ncet a curs din saci/grâul și-angropat câteva case/și-n fiecare zi ne-apasă o întâmplare/peste livezi colina parcă e însărcinată/in grinda cerului bălângăne-o spânzurătoare/și-un trup necredincios și auriu de fată” (*dragul nostru*, în **Fiecare cu steaua lui**). Tot la Ion Alexandru trimit și aceste secvențe: „casa noastră este așezată pe un dâmb/și toamna când colinele se pun pe plâns/inveliți afară în foi de porumb/adânc părinții dorm cu fețele în sus/(...)/să vii la noi în sat odată toamna/la fiecare poartă dacă bați e nunta/lebedă și se preface palma/și-n univers nemărginirea toată cântă” (*constantin*, idem); Iată-l, parafrizat în aceste versuri, și pe Seghei Esenin: „sunt ultimul clasic în viață/in materie de nori, de ploie, de tristețe/merg mereu pe un drum cu felinare de ceață*

/vidului care sunt eu, îi dau binețe” („*sunt ultimul clasic în viață*”, poem inedit); „trec ambulante mov pe serpentine/tămâia-n coji de brazi începe-a lăcrima/e-o deraiere de petale de cătină/octombrie-mi sărută inima” („*scrisoare către alice năstase buciuta*”, idem). Deși scrie în umbra unor modele, versurile sunt expresia unui talent admirabil: „s-a dus și vara cu caii să se scalde/îmi torn biciușca în pahar și-o beau/pe trupu-ți fumegând a ierburi calde/septembrie bălângăne de-un șleau” („*să punem lațuri s-așteptăm ninsoarea*”, în **Fiecare cu steaua lui**). Poetul nu are nevoie decât de tonul modelului, spre a scrie, în felul său, despre ce știe și despre ceea ce simte. Întregul material poetic tradițional, de la cai și țărână...la îngeri, este valorificat prin reșezarea sa într-o nouă lumină poetică: o lumină a cărei particularitate constă în modul în care impozerabilă candoare infantilă, ce permută mutații reperi din real în imaginar, glisează spre o adolescență atitudine rebelă. În lungul vremii, poetul a fost atras și de alte modele. Versurile lui Cezar Baltag „*a venit cu două ciuturi/mi-a umplut casa de fluturi*”) reverberază paradigmatic în poezia „*cântec după plecarea ta*”: „mi-ai lăsat în așternuturi/un noian de flori și fluturi/mi-ai lăsat pe mâini, pe coapse/un noian de stele arse/ mi-ai lăsat când ai plecat/ un amurg înjunghiat” (în volumul **Ești cea mai frumoasă femeie care m-a iubit vreodată**). Iată-l și pe Gheorghe Tomozei (în același volum): „în septembrie-l voi citi pe carion/voi asculta trei nori la patefon/voi prinde fluturi cu paharu/voi recita din tonegaru/(...)/în septembrie-l voi reciti pe ion pillat/voi fi cocor, voi fi prooroc, voi fi bogat” („*septembrie*”); „știi că ai cel mai frumos păr din lume/toamna când dumnezeu te strigă pe nume/?știi că ai cei mai frumoși ochi din transilvania/și că suspinul tău e mai dulce ca grijană/?știi că rochia ta e o vâlvaie mai frumoasă decât denia/in nopțile de primăvară când dumnezeu sărută oltenia?” (idem, „*Străvechi cântec de dragoste*”). Alte versuri trimit la Adrian Păunescu și chiar la Ștefan Bănuțescu: „puterea ploii stă în mușuroaie/mi-e inima cât o zăbală spartă/peste tarlăua galbenă de paie/plutește hohotind un trup de fată” („*niște rudari*”, în **Fiecare cu steaua lui**). Semnalarea unor asemănări, multe dintre ele doar fulgurante, ține de dorința noastră de a pune în evidență componenta modernă a acestui program liric din care nu lipsește exercițiul - adesea, cu valențe ludice - al preluării unor stiluri poetice spre a fi integrate în propriul discurs.

Un loc aparte în opera lui Constantin Preda îl are poezia de dragoste ce poartă sigiliul unei inedite formule lirice, cu mai multe fațete, și al unei autentice ardori erotice de factură adolescentină. Toate florile - crinii, mixandrele, macii, trandafirii, bujorii, nuferii, albastrele etc. - și toate fructele dulci sunt chemate să proslăvească frumusețea iubitei și să-i lege trupul, tineretea și tainele de misterul lumii vegetale: „cozile tale din albastrele împletite-n grâu/răstoarnă soarele-n părâu” („*cozi de grâu*”); „abia ieșisei din copilărie/aveai rochia cu gust de cireșe dulci-amăruie/te chemam, mă chemai, ne iubeam hai-hui/sub tivul tău descopeream cea mai frumoasă alegorie” („*balada rochiei cu gust de cireșe amare*”, în **Aș veni să dau nume de flori genunchilor tăi**); „o te-am visat, o, te-am visat/aveai capotul descheiat/aveai capotul desfăcut/și-un nufăr pregătit pentru sărut/aveai capotul descheiat/și-un crâng de maci pe cerga de la pat/aveai dantelă amăruie/te sărutam cu gură de gutuie” („*o, te-am visat, o, te-am visat*”, idem); „între genunchii tăi mă-nham la un sărut/am gura de trifoi și buzele de lut/geamătul tău e frumos și greu ca un amurg de vin/alunec, mă opresc, am brațe de pelin/măinile mi-au înflorit și au zburat/ca pe un fluviu de flori încerc să te străbat/ți cercetez brândușe moi pe coapsă și apoi/cobor duminicile într-o zi de joi” („*între genunchii tăi mă-nham la un sărut*”, în **Fruntea mea, în căutarea puștii**). În alte poezii, iubirea este trăită frust, în termenii fanteziști ai unor ceremonii în care peste solemnitatea pseudo-hieratică a dorințelor se suprapun, în spirit ludic, aspecte primitiviste cu valențe ludico-păgâne: „pune-mi o vorbă bună la dumnezeu/să mă numească arhanghel la tine-n decolteu/să mă numească arhanghel la genunchii în sus/să te iubesc sălbatic pe blâni mari de urs/de la genunchii în jos să mă numească protopop/să-mi dea puterea să te bântui în galop/la-ntretăierea dintre coapsă, pântec și pădure/să mă numească pustnic peste tufele de mure” („*scrisoare*”, în **Ești cea mai frumoasă femeie care m-a iubit vreodată**). Frecvențele și ingenioasele analogii - ale iubitei, de pildă, cu o capră neagră, cu o șerpoaică („*femeie cu coapsă neună, cu neastâmpăr de capră neagră*”); „o, te-am visat cum mă încolăceai/șerpoaică blândă cu venin dulce de mai) și ale iubitei cu un inorog, un cerb, un cocor („*sărutul meu - sărut de inorog/cenușa aruncați-mi-o în vers vă rog*”; „vreau

să mă cert cu tine, să-ți propun/boncăluitul meu de cerb frumos nebun”; „Mi se face uneori un dor/de te-aș striga cu țipăt de cocor...”) - desăvârșesc, până la un punct, frenezia senzorială. De ce doar până la un punct? Pentru că poetul multiplică fără cumpătare textele scrise în aceeași cheie stlistică, ignorând faptul că principiul cantitativ nu se transformă niciodată într-unul calitativ. Frumusețea textelor memorabile este sufocată de cele ce frizează, totuși, desuetudinea. Fenomenul de saturație, la care se ajunge prin repetiție, creează impresia de funcționare în gol a formulei poetice, altfel spus, de obositoare și inutilă învârtire în cerc. Redundanta fabulație, concentrată pe valorificarea idealizantă a femeii, ia, prin actul de supralicitare, aspectul unui retorism schematic aservit schemei de care depinde, în ansamblul său, întregul imaginar erotic. Încheiem comentariul asupra poeziei erotice cu această „piesă” antologică, în vers liber: „plecarea ta e ca o ardere pe rug/ca o tragere pe roată//e ca și când unui lup/i-ai împușca haita/i-ai fura pădurea/i-ai fura colțul de cer//plecarea ta e ca lumina dintr-o oglindă spartă/dintr-o oglindă cernită/dintr-o oglindă care nu mai spune nimic//plecarea ta e ca o harfă fără coarde/ca o lumânare arsă/ca un pumnal împlântat într-o eșarfă de poet//plecarea ta e ca lumina unui toiag furat din mâna unui/schimnic orb//plecarea ta e ca o sabie din care cad litere de rugină” („*plecarea ta*”, în **Iertăți-mi mâinile năuce...**).

Elegiile și textele cu tentă elegiacă constituie o altă componentă importantă a operei lui Constantin Preda. Stările de melancolie, de întristare, de întomnare cu tălc metafizic sunt convertite în versuri ce irump, superbe și limpezi, sub presiunea urgenței comunicării: „simt toamna până la prăsele/simt toamna până-n inima mea albastră și frântă/mă proclam rege al tămâii din stele/mă proclam rege al cucuvelei ce cântă//e o devălmășie fără de margini în inima mea/e un taifun pe care nici lumina nu-l mai poate duce/și totuși,doamne, e atâta limpezime/ca-n răsucitul iederei pe-a mamei mele cruce” („*vechi cântec de dragoste pentru alice năstase buciuta*”, în **Ești cea mai frumoasă femeie...**); „mi se împușinează zilele/parcă mă strânge toamna cu ușa/citesc o carte căreia îi tremură filele/in cenușă se vor transforma și socul și brândușa” („*ectenie*”, în **Am fost cândva egalul zeilor**). Autoportretul tragică atinge cote lirice excepționale în poezia „*am ajuns să vorbesc singur*” unde cel ce își duce crucea pe umăr vorbește singur, „ca prelații nebuni”, dă binețe statuilor, intră în vorbă cu norii și cucii, cu teii și ulmul cărui îi cere o țigară și pe care îl invită la internatul de fete spre a-și desfăta ochii privind prin gaura cheii: „am ajuns să vorbesc singur/cu teii, ca prelații nebuni/îmi duc singur crucea pe umăr/pe, cioplitorul de cruci care face minuni/ am ajuns să dau binețe statuilor/să intru-n vorbă cu norii pe culmi/mă-mbrac în aroma gutuilor/și-am mântii din foșnet de frunze de ulmi/ am ajuns să vorbesc într-o doară/cu cucii, cu ulmii, cu teii/bre,domnule ulm, n-ai oțigară?/hai să primim la internatul de fete prin gaura cheii” (în **Celălalt Constantin**, poeme inedite,p.758). În poeziile din această categorie, narcisismul, ce denotă plăcerea autorului de a teatraliza, ia calea așa-numitului „eroism al jertfei de sine”. Privindu-se într-o oglindă thanatică, poetul înscenează felurite situații în care trăiește, cu voluptate, o disperare senină, drept pentru care poeziile par niște litanii stenice: „am ajuns să-mi ciopleș azi/pe propria cruce un epitafor”, („*telegramă*”), „voi fi un mort frumos/doar poezia va plânge la înmormântarea mea/cocorii vor zbura maiestuos/cu trupu-mi spre cea mai îndepărtată stea” („*voi fi un mort frumos*”, în **Lacrima Ana**), „mi-am înscenat propria moarte/am participat la propria înmormântare/un crin venise, doamne, de departe/cu toiagul poeziei prin ninsoare” („*sunt cel mai necredincios dintre ateii*” în **Aș vrea să dau nume de flori genunchilor tăi**). Prin eufemizarea ideii de moarte nu atât prin inversarea ei într-o nunta, ceea ce ar echivala cu un refuz categoric al extincției, așadar cu o antifrază, cât printr-o ambiguitate ce constă în oscilarea între sensul morții ipotetice și cel al nunții propriu-zise, în bază izomorfismului celor două evenimente, mesajul liric are, aidoma unei monede, două fețe: „voi fi mortul cel mai frumos/voi dansa la-nmormântare ca la nunta mea” („*voi fi un mort frumos*”, în **Lacrima Ana**); „mi-am cumpărat costum de-nmormântare/mi-am cumpărat costum de jale sau de nunta/bocește o narcisă ca o fată mare/o păpădie la priveghi suspină, cântă” („*mi-am cumpărat costum de paște*” (în **Celălalt Constantin**, p.718). Din când în când, Constantin Preda - posesorul unui excepțional talent nativ - își exersează virtuozitatea pe clapele poeziei care nu are nevoie de rimă și de excesive efecte incantatorii. Poetul are destule poezii în vers liber și care, adunate într-o carte, ne-ar arăta un „alt Constantin”.

Zaharia Stancu - poetul

Clasicizat înainte de vreme, încă din viață, și devenit intangibil prin funcțiile administrative pe care le ocupa, Zaharia Stancu se înscrie în categoria scriitorilor care și-au pierdut aproape instantaneu adeziunea vechilor admiratori, trecând de la faza aprecierilor admirative și a unui tratament de o excesivă generozitate la o privire critică mai puțin favorabilă, condimentată adeseori pe nedrept cu mici nuanțe disprețuitoare. Recenta apariție a unei selecții din absolut remarcabila zestre lirică aparținând scriitorului Zaharia Stancu (*O sută și una de poezii*. Antologie, prefață și selecția referințelor critice de Mircea Moț, București, 2017, 144 p.) capătă, în acest context, aproape semnificația unui adevărat debut, echivalând în sine cu o redescoperire a unui artist pe deplin matur, situat încă de la începuturile sale literare într-un pur plan poetic, cu un potențial liric destul de puțin afectat de cele câteva influențe ale momentului.

Până să se dedice romanescului, reprezentat de ample narațiuni în care, cu excepția unor scrieri din ultimii ani ai vieții sale, a stăruit pe un tip de reconstituire în format epopeic a lumii câmpiei dunărene sufocate de primitivism, Zaharia Stancu a trecut treptat de la un gen literar la altul. A început ca poet și traducător, apoi ca gazetar și, prin cele două ample volume din importanta *Antologie a poezilor tineri* (1934), ca antologator, unde, prin marea sa generozitate, a înlesnit drumul la consacrare a unor poeți care îndreptăteau în epocă mari speranțe. Natură nedeținută sentimentală, predispusă spre teme majore perfect circumscrise tradiționalismului, Zaharia Stancu se menține în zona iubirii, a patosului intimității cu peisajul natal, cu toate virtuțile naturii-cadru, ale spațiului senin al câmpiei, mirajul locurilor privilegiate și comuniunea cu străbunii fiind ilustrate în versuri a căror frumusețe trebuie căutată, întâi de toate, în forța cuvântului de a se închea ca un descântec, „de a acționa magic asupra sensibilității,” „ca în riturile vrăjitoarești” (Ștefan Aug. Doinaș): „Au înflorit răsurile și merii, / Salcâmii numai au rămas tot verzi. / În cerul clar și nalt al primăverii / Se deslușește zborul unei berzi. / Te-aștept cu sfinții troiții-n răspânte / Că nu mai știu pe care drum s-apuc. / În iarba greierii au prins să cânte, / Spre vii își spune numele un cuc” (*Prier*). Cântăreț al spațiului orizontal, al câmpiei ilustrând perpetuarea unor mituri și ritualuri, a unor atitudini existențiale proprii insului aflat într-o largime și libertate egale ca dimensiuni numai cu cele ale unei zări metafizice, Zaharia Stancu conferă pământului câmpiei, „spațiu prin excelență solar”, virtuți primordiale: „Copiii satului se scaldă-n râu / Și goi se-ntind cu soarele pe prund, / Adie vânt cu miros crud de grâu / Și-n stufărișuri boi de var se-ascund, / Pe crengi, cu roadele, dă vara-n pârgh, / Prisaca veche zumzăie albine, / Și eu îmi freamăt către cer cu sârg / Livezile cu roade mari de mine” (*Soare*). Încă de la primul său volum de versuri, *Poeme simple* (1927), după cum un examen atent întreținut în acest sens de Mircea Moț reușește să surprindă în admirabilul *Cuvânt înainte*, Zaharia Stancu nu transcrie pur și simplu unele percepții senzoriale fruste, cele opt versuri care compun aceste texte, fragmente ale unei idile adolescentine, se constituie în tablouri ce surprind peisaje autohtone, ale căror elemente, apele și astrele, șesul, lanul,

steaua, floarea și țărâna, converg, printr-o exacerbare a senzorialității, să definească un eu liric în expansiune, cuprins de contemplație, de reverie. Erotismul poeziei lui Zaharia Stancu se consumă de obicei protejat de „natura-substanță”, într-un verde adânc al câmpiei, de unde și efectul lric deosebit al infuziei multitudinii lucrurilor și situațiilor aparținând unor asemenea locuri privilegiate. Părți ale acestui peisaj agrest, surprins în toată strălucirea lui vegetală și animală, trimit involuntar la bogăția interioară a jocului erotic adolescentin plin de candoare, portretul fizic și moral al iubitei reușind să se contureze printr-un joc savant al imaginilor și metaforelor utilizate, forța de expresie a versurilor reușindu-i performanța unui ritm și unei muzicalități depline: „Vezi porumbei, pe sat, din cer căzând? / - Măinile tale albe-s porumbei - / Ca să-mi audă inima bătând / Lasă-i să uguie în pumnii mei. / Lasă-i în pumnii mei, să-i simt aproape, / Sfioși, cum se frământă și se zbat: / Cu sufletul i-am slobozit pe ape / Și mi-au adus măslinul așteptat” (*Porumbei*). Sinteză între descriere, senzație și trăire, poezia *Amfora* pune eroul liric față în față cu timpul, portretul iubitei, plutind abstract ca o idee visătoare, reușește să se impună prin candoare și nesupunere în fața implacabilului natural. În esența sa, imaginația lirică a poetului asimilează figurații nostalgice cu sugestii venite dinspre Pillat, așa cum vecinătățile cu Voiculescu și Fundoianu se pare că i-au înlesnit apropierea, atât de fertilă, de Esenin. Universul poetului se constituie într-un demers vizionar atunci când intuițiile sale deschid și luminează o realitate mult mai profundă ca în această *Rugă*: „Stăpâne, slăvile ți le-ai deschis, / Mă-ntrebi ce vreau, și uite, eu îți cer / Să-mi fie gândul floare de cais, și limezi ochii, să privesc spre cer...” sau ca în acest mult mai târziu *Cântec de iarbă*, ale căruia imagini sugerează relativitatea condiției umane: „Oameni suntem, numai oameni suntem, / Răsărim, înflorim și pierim. / Oameni suntem, numai oameni suntem, / Pe urmă nimic nu mai suntem.” Treptat, odată cu volumul *Albe* (1937) și continuând cu *Clopotul de aur* (1939), *Pomul roșu* (1940), *Iarba fiarelor* (1941) și *Anii de fum* (1944), poezia lui Zaharia Stancu s-a radicalizat în sensul unei maxime purificări, de la atmosfera bucolică din peisajul copilăriei, discursul liric lăsându-se călăuzit de un dinamism al energiei lirice pus sub semnul unei anumite sentențiozități venite dinspre înțelepciunea populară, zicătorile și noile proverbe inventate de poet, reușind să imprimă confesiunii directe un flux melancolic. Relevând intuiții de o modernitate cuceritoare, multe dintre poemele din această categorie, adevărate „descânțece paremiologice”, invocă trecerea, fără urmă de spaimă, cu o expresie plină de împăcare și de înaltă înțelegere, precum în aceste scurte versuri: „Noaptea, văzduhu-i mai liniștit, / Mai aromat și parcă mai greu. / Toate cântecele au un sfârșit, / Un sfârșit va avea și cântecul meu” (*Spre aceeași mare*). Presentimentul morții, transfigurarea orfică a durerii, dimpreună cu sentimentul pierderii în cosmos sunt doar câteva dintre temele pe care, împărțășind opiniile critice validate în timp, studiul lui Mircea Moț le stabilește ca date în măsură să marcheze o nouă etapă lirică, deschiderea spre un plan al profunzimii, spre un „lirism thanatic, ireal, ca un final al combustiei până

aici îndurate” (Gheorghe Grigurcu). Semnele unei modernizări lirice vin tot mai puternic dinspre felul în care limbajul își depășește rolul abstract al unei combinații de semne și funcții, devenind aria de manifestare a unor avânturi și energii vitale, diversificate după chipul și asemănarea lucrurilor din natură. Interesant prin viziunea pe care poetul o imprimă trăirii, acest final al unei poeme de o muzicalitate perfectă exprimă un sentiment de retragere la care obligă singurătatea și acel eminescian „dor de moarte” cunoscut. Muzicalitatea rară a versurilor contrastează cu ireductibila singurătate și condiție a ființei în fața unui fenomen implacabil: „Pasăre cântătoare, vin lângă mine, / Vino și cântă-mi despre viață. / În fiecare zi peste ochii mei / se mai așază un strat de ceață. // Cântă-mi un cântec de iubire, / Tu, cea-mbrăcată în pene albastre, / Curând de tot sufletul meu / Singur se va plimba printre astre” (*Iarbă*). Concepute în ritmuri de cântec, un *cântec șoptit*, poeme precum *Amar*, *Pasăre verde*, *Când vor zburda prin sau Cântecul morții*, toate meritând citarea integrală, devin adevărate poezii ale rostirii rurale, venite din experiența brută a vieții, poetica cuvântului magic îmbinându-se armonios, ca în riturile vrăjitoarești, cu o „poetică a contextului”: „La seama, ia seama, am rupt zăvoarele, / Nu mai crede în puterea porții, / Ia seama, ia seama, chiar soarele / Stă sub marele semn al morții. // Ia seama, ia seama, glasul pământului / e la fel cu glasul stelar. / Ia seama, ia seama, am pașii vântului, / Nici un fugar nu-mi scapă, nici un fugar ...” (*Cântecul morții*). În ordinea expresiei, Zaharia Stancu recurge de acum la atât de specificul procedeu al artei sale poetice, procedeu repetițional, prezent tot mai frecvent la început printr-un singur cuvânt, apoi prin câte două și, la un moment dat, prin structuri cu mult mai ample: „Două mâini ai tu, da, numai două, / Și doi genunchi, da, numai doi, / Două călcăie ai, da, numai două, / Și sâni numai doi, numai doi” (*Două*). Aceeași Acuitate a trăirii o regăsim și în metaforele pline de ardență din poemele volumelor de după război, *Cântec șoptit* (1970) și *Sabia timpului* (1972), ultimul marcând momentul de plinătate al poetului, criteriul plastic seducător îmbinându-se cu tehnica clarității și firescul exprimării: „Norii, câți au trecut peste noi / Cu viscolul, cu soarele, împreună s-au dus / Către colina dinspre apus. / Doar noi în neguri, în viscole, în ploii. // Dar roșul, vechiul nostru landou / Ne poartă mereu prin lume, ne poartă. / Se-nchide o poartă, se deschide o poartă / Peste sufletul vechi, peste sufletul nou” (*Landoul roșu*). Glia și peisajul natal, copilăria, singurătatea, iubirea, desprinderea de matrice, familiaritatea cu zodiile, revelația divinului, somnul sau fiorul morții sunt doar câteva realități și sentimente care, devenite cântec absolut necesar, ilustrează timbrul cu adevărat personal prin care poezia lui Zaharia Stancu se înscrie în mișcarea tradiționalistă. Cu poeme bine selectate din toate etapele liricii lui Zaharia Stancu, criticul literar Mircea Moț are marele merit de a ne fi dăruit o carte de cuceritoare poezie, structurarea textelor ca atare reușind să ne ofere o imagine cronologică a devenirii expresiei poetice unui talent autentic, care exprimă odată cu tradiția poeziei românești și noutatea, modernitatea acestei tradiții.

Glia și peisajul natal, copilăria, singurătatea, iubirea, desprinderea de matrice, familiaritatea cu zodiile, revelația divinului, somnul sau fiorul morții sunt doar câteva realități și sentimente care, devenite cântec absolut necesar, ilustrează timbrul cu adevărat personal prin care poezia lui Zaharia Stancu se înscrie în mișcarea tradiționalistă.

Ștefan Mitroi

Tudor era omul cu care vorbea mamaia cel mai mult. Nu trebuia să fie de față ca mamaia să poată vorbi cu el. Deoarece ei doi n-aveau nevoie de cuvinte ca să se-nțeleagă. Vorbeau prin tăceri. Mamaia nici nu deschidea gura ca să-l întrebe ce mai face. Tăcerea lui Tudor îi răspundea pe loc. Uneori o auzeam cum vine, pârș, pârș, din fundul pădurii ca să-i răspundă. Întreba de te miri ce tăcerea mamaiei. Tăcerea pădurarului nu întârzia niciodată să-i dea răspunsul așteptat.

proză

Vorbitul prin tăceri

Zice că orice. Moș Ion Corcilă zice. Dar să vezi cum stă un om drept, în picioare, și, dintr-odată, nu mai poate să stea, nu! Adică să nu vezi. Să nu fii acolo lângă el când.

Știu cum e, zic, și Ion Corcilă se uită lung la mine. Mai lung decât e drumul până la Schitu și înapoi. După care spune:

-Nu prea e cum vă învață pe voi la școală.

-Eu nu de la școală știu, îi răspund.

-Păi de unde atunci? Că doar n-ai fost niciodată pe front!

Cum să nu fi fost? Numai că Ion Corcilă n-a aflat încă. Am zis că e mai bine să nu-i spun.

Atunci n-am avut cum. Să fiu pe front cu Ion Corcilă, vreau să spun. Dar acum sunt mereu. Aproape că nu e noapte în care să nu fiu. D-asta îmi doream să aibă casa noastră mai multe poduri. Într-unul dintre ele înghesuam toate războaiele din cartea de istorie.

Așa, trebuie să le fac loc în odaia în care dorm. În cealaltă, de alături, că două avem de toate, dorm mama și tata.

Cam după miezul nopții se pornesc împușcăturile.

Ia ascultați aici la mine, le spun gloanțelor înainte să înceapă. Țiuiți cât mai încet cu putință, ca să nu-l treziți pe tata.

Nu pot însă niciodată să știu cu adevărat ce este în mintea lor.

Și le mai spun să nu se înfigă din greșeală în pereți.

Tata ar băga de seamă a doua zi și-ar interzice războaiele în casa noastră, chiar dacă i-aș spune că tocmai învăț despre ele la școală.

Prima dată s-au auzit păcănind puștile de la Plevna, ce se găsea dincolo de Dunăre și pe care aproape că puteam s-o văd cu ochiul, dacă mă urcam în vârful dudului.

Zicea mamaia Tudora că-i zisese bunicul ei, Iacovache Ghinea, cum fusese acolo, căci trăsese și el cu pușca în turci, dar trăsese și turcii în el, nimerindu-l într-un picior, așa că se întorsese acasă șchiop. Unii se întorseseră cu o singură mână, un singur ochi sau o singură ureche. Alții nu se mai întorseseră deloc.

Și mai zicea mamaia că-l durea, pe Iacovache adică, piciorul ăla care îi lipsea.

Pe mine mă dureau că le aveam. Picioarele, vreau să spun. Dar numai când mergeam cu mama la Gabru, căci trebuia să trecem prin pădure, apoi să urcăm un deal din vârful căruia se vedeau într-o groapă oase albe de cai, multe de tot, de ziceai c-a nins cu puțin timp înainte de sosirea noastră în groapa aceea!

O dată chiar am luat-o la fugă prin iarbă, ca să-mi umplu buzunarele cu zăpadă, să-l pot păcăli pe tataie spunându-i că în satul nostru a venit iarna în toiul verii!

Dar când m-am apropiat, s-a auzit un nechezat puternic și-am înțepenit de spaimă, crezând că oasele de pe fundul gropii au înviat!

Dacă nu observam calul ce păștea de cealaltă parte a gropii rămâneam pentru tot restul vieții înlemnit acolo!

Nu știu cum s-ar fi descurcat Iacovache Ghinea cu un singur picior, dacă era în locul meu. Eu mă descurcam însă destul de bine în locul lui. Îi nimeream întotdeauna pe turci, în timp ce ei nu mă nimereau niciodată pe mine.

Cel mai bine era dimineața, când mă trezeam, și vedeam că nu-mi lipsește nimic. Aveam amândouă picioarele. Și amândouă mâinile. Și amândoi ochii.

Dar mai cu seamă amândoi părinții. Fiindcă putea să-mi lipsească unul dintre ei, dacă turcilor le dădea prin gând să-i ia cumva în cătarea puștii. Dar nu le dăduse.

Așa cum se întâmplase cu nemții în războiul la care participase și Ion Corcilă, luându-l pe tataie Ion. Dar scăpase cu viață. De tataie Ion zic.

După aia nu mai scăpase. Din mâinile rușilor, care l-au trimis departe, într-un lagăr. Nu era nici viu, nici mort, când s-a întors de acolo. Doar era, ceea ce-nsemna destul de mult. În orice caz, mult mai mult decât să nu fi fost deloc. Eu nu-l apucasem pe tataie. Dar tata îl apucase și zicea că i-a zis într-o zi, tataie Ion, vreau să spun, că văzuse într-o dimineață de iarnă un copac explodând!

Mergea printr-o pădure cu copaci groși și înalți. Și era frig. Atât de frig încât suna zăpada ca sticla sub picioare. În timp ce mergea a văzut cu ochii lui cum unul dintre copaci se prefăcea din senin în surcele. Adică fără să-l atingă nimeni cu securea.

Era cu tataie un rus care i-a spus din ce cauză. A gerului, zicea că zisese rusul. Din cauza lui explodase copacul! Se transformase de sus până jos în așchii, cam la fel cum se transformă în cioburi un geam pe care îl lovești cu piatra. Chiar așa zisese tataie Ion. Și mai zisese tot el că nu văzuse pe nimeni să tragă cu praștia.

Cu toate că oamenii îndurau mai greu decât copacii frigul, tataie Ion s-a întors fără nimic lipsă acasă.

Transformat în cioburi, nu s-ar mai fi întors niciodată. Și tata nu ar mai fi fost. Și nu aș mai fi fost nici eu.

D-asta nici nu mă mira că pe Iacovache Ghinea îl duruse piciorul care-i lipsea. Și mie îmi lipsea tataie. Îmi dădeam seama de asta după cât de mult mă durea.

Aș fi încăput, dacă avea opt poduri casa noastră. Războiul, vreau să spun.

Așa, abia încăpea războiul de țesut al mamei, care era de vreo sută de ori mai mic decât războiul de la Plevna, iar decât cel de la Mărășești de încă zece ori pe atât.

Față de celălalt război, mai dincoace, în care rămăsese Tudor pădurarul fără o mână, războiul la care țesea mama era abia cât o furnică.

De la iepuri știu, i-am spus lui Ion Corcilă. Cum e atunci când stai în două picioare și dintr-odată nu mai stai.

Iepurile în care trăsese pădurarul putea să stea în patru, adică în toate pe care le avea, dar vruse să semene cu oamenii, chit că nu vorbea, sau poate că nu se auzea până la noi ce spune. Dar și dacă se auzea, tot n-aș fi înțeles din cauza împușcăturii de care s-a umplut toată pădurea.

Dar toată, la fel cum se umple vatra cu apă când o vâri în fântână.

Nu văzusem ca Tudor pădurarul să ia pădurea și s-o vâre în ceva. Vârâse doar un cartuș pe țevă și apăsase pe trăgaci.

Dacă era să rămână cu mâna pierdută și s-o piardă pe cea rămasă, precis nu mai putea să tragă. D-aia și rămăsese cu mâna care trebuia, ca să poată.

Era rudă bună cu mamaia Tudora pădurarul. Și trecea deseori pe la ea, s-o mai vadă. Mamaia nu putea să-l vadă pe el, cu toate că ar fi vrut. Îl vedeam eu în locul ei, deși mă uitam mai mult la pușcă.

Tudor era omul cu care vorbea mamaia cel mai mult. Nu trebuia să fie de față ca mamaia să poată vorbi cu el. Deoarece ei doi n-aveau nevoie de cuvinte ca să se-nțeleagă. Vorbeau prin tăceri. Mamaia nici nu deschidea gura ca să-l întrebe ce mai face. Tăcerea lui Tudor îi răspundea pe loc. Uneori o auzeam cum vine, pârș, pârș, din fundul pădurii ca să-i răspundă. Întreba de te miri ce tăcerea mamaiei. Tăcerea pădurarului nu întârzia niciodată să-i dea răspunsul așteptat.

De la te miri cine treceau la discuții despre te miri ce. În orice caz, oameni din cele două sate, al nostru, în care trăia mamaia, și Gabru, în care trăia Tudor, atunci când nu pleca la pădure, unde îl găseai mai tot timpul.

Despre întâmplările din viața lor discutau cel mai des. Însă viața lor de demult, chiar demult de tot, când erau ei foarte tineri.

Le plăcea să-și aducă aminte de anii de atunci. Tăcerii mamaiei, adică. Și tăcerii pădurarului.

Of, of! zice prima.

Of, of! răspundea a doua.

Când se puneau cele două tăceri pe oftat, nu știu de ce, mie îmi venea să-mi astup ochii. Ca să nu se pună pe lacrimat.

Ar fi trebuit să-mi stup urechile. Și atunci. Și când apăsase pădurarul pe trăgaci.

Acum era viu, acum a rămas fără viață!

Asta se întâmplase cu iepurele ce stătea în două picioare într-o poieniță din inima pădurii.

-Hai cu mine, nepoate, a spus Tudor într-o zi, înainte să plece de la mamaia.

-O să mă lași să dorm pe patul puștii? am întrebat.

-Sigur. Dar nu mai târziu de asfințitul soarelui, când va trebui să te aduc înapoi, a zis pădurarul. Și-am pornit, cu ochii la pușca ce-o ținea pe umăr, după el.

Mă gândeam să-l întreb despre mâna care-i lipsea. Dacă-l doare. Dar nu mi se părea. Să-l doară, adică. Fiindcă pădurarul râdea aproape mereu. Râdea întruna. Era mai bine să nu-l întreb.

După aia, am coborât pe lângă cimitir, spre pădure. Și-am luat-o printre copaci pe un colnic.

Așa zicea el că-i zice drumului îngust pe care mergeam.

După câțiva pași am văzut cum soarele începe să apună. Se făcuse întuneric și-ar fi trebuit să-i spun pădurarului să mă ducă înapoi acasă, dar abia ce intrasem în pădure.

Cum de venise noaptea atât de devreme?

Bine că era vară și că nu-i trecea niciunui copac prin minte să explodeze, așa cum îi zisese tataie Ion lui tata că văzuse în ziua aceea de iarnă în Rusia.

Rusia, am uitat să spun, e o altă țară. Cum e și Franța, despre care am aflat prima dată când am început să merg la școală. De acolo veneau vacanțele, cu trenul, ziceau copiii din celelalte clase, mai mari.

Înseamna că-n școala noastră să nu vină niciodată vacanța, pentru că nu trecea niciun tren pe la noi. Dar venea. Era treaba ei cu ce. D-asta nu ajungea niciodată la timp. Dar ajungea până la urmă.

Apoi am aflat de Bulgaria. De la mamaia Tudora, care aflase de la Iacovache Ghinea.

Tot de la mamaia auzisem și de Turcia.

După aceea de Germania, de la Ion Corcilă. Culmea e că oamenilor din Germania nu li se spunea germani, ci nemți.

Noi, Franța, Rusia, Bulgaria, Germania, Turcia!

Oare atât de multe țări erau pe lume? Valentin îmi spusese că și mai multe. Nu-mi zisese câte. Și nici eu nu-l întrebam.

Precis muream de frică dacă exploda vreun copac.

Pe urmă s-a făcut ziuă la loc. Vreau să spun că-am văzut soarele apărând din nou pe cer.

Acum chiar că putea să-mi fie somn. Fiindcă mai era destul până seara, iar pădurarul îmi zisese că-mi dă voie să mă culc pe patul puștii doar până începea să se-nsezeze.

Dar nu-mi era. Somn vreau să spun.

Măcar atunci când a vârat cartușul pe țevă puștii să-mi fi fost! Sau când iepurele a

început să stea ca oamenii în două picioare, în loc să stea ca iepurii în patru, care tocmai fiindcă sunt iepurii nu stau, o rup la fugă, de aceea și au atât de multe picioare, să fugă mâncând pământul.

Însă asta pe care-l vedeam noi, pădurarul prin cătarea puștii, eu prin cătarea ierbii din poieniță, ronțăia niște frunze, stând pe loc. I se mișcau doar buzele și ochii. Îl vedeam cum se uită la mine. Nu vedea țeva puștii. Nici pălăria verde a pădurarului. Sau poate că o vedea, dar credea că este o frunză ceva mai mare decât cele pe care le înfuleca.

Alicele n-a avut timp să le vadă. Și nici să audă împușcătura, de care s-a umplut ochi toată pădurea, în vreme ce iarba moale de sub el s-a umplut de sânge.

S-a întâmplat ca atunci, dar taman atunci, tăcerea mamaiei să nu zică nici păs. Iar tăcerea lui Tudor să tacă și ea, neavând cu cine să schimbe o vorbă.

Cu toate astea, mie mi s-a părut că aud un oftat.

Nu era mamaia: of, of, vere Tudore!

Nu era nici pădurarul: of, of, verișoară!

Nu putea să fie decât iepurele. Doar atât mai avusese timp: să ofteze. Acum era viu, acum a rămas fără viață!

Of, of, omule! Ce-ai făcut? zise Ion Corcilă, certându-l pe cel ce stătuse până adineauri drept, în două picioare și, dintr-odată, nu mai putuse să stea.

Ce să fi făcut? răspuse tot el în locul celuilalt. Ce-ai fi făcut și tu în astfel de împrejurare.

Împrejurare este un cuvânt despre ce se găsește împrejurul tău!

Ion Corcilă zicea că împrejurul soldatului nimerit de glonț se găsea o zi de iarnă în care nu trăgea nimeni. Și se mai găsea un câmp înghețat pe care erau săpate două tranșee.

Într-una, degerau ai noștri. În cealaltă, nemții. Și mai zicea că era Ajunul Crăciunului. Adică la noi. Pe urmă și-a dat seama că și la ei. Deoarece au auzit niște cântece în tranșea din față.

Nu le pricepeam cuvintele, dar semănau cu ale noastre. Cu colindele noastre, adică. Așa c-am început să cântăm și noi, zise mai departe Ion Corcilă. Ne colindam unii pe alții, cum ar veni. Înțelegi tu, nepoate? Ieșeau doar colindele din tranșee și se duceau, fiecare pe limba lui, până la tranșea celorlalți. Fără să-și sară la beregată. De colinde vorbesc. Păi dacă ele se înțelegeau

atât de bine unele cu altele, de ce să nu ne înțelegem și noi, oamenii? Așa c-am început să ieșim unul câte unul din tranșee. Cu mâinile goale. Fiindcă nu voiam să-i împușcăm pe nemți. Și nici nemții pe noi.

Doar cântam. Noi colinde de-ale noastre. Ei, de-ale lor. Uite că puteau să fie și zile frumoase în război. Asta era prima dintre ele. De Crăciunul trecut, pe care-l petrecusem tot în tranșee, nu ne dăduse așa ceva prin minte. Nici nouă, nici lor. Bine că ne dăduse acum. Venea Anul Nou, poate că mergeau și ei cu plugușorul cum mergeam noi. Venea Boboteaza, poate că mergeau și ei după agheasmă la biserică. Și-și botezau, cum făceam și noi, caii. După aia, Lăsata Secului. După aia, Seara de Înviere. După aia, Duminica Tomii. După aia, Înălțarea. După aia, Rusaliile.

Adică bălciul? îl întrerup eu.

La noi în sat, nu le zice nimeni Rusalii la Rusalii, ci bălci. Și le zice așa pentru că atunci e bălciul la oraș, iar bălciul ține două săptămâni. Dar noi mergem doar în prima zi. În cea de-a doua rămânem acasă, să ne spele tușa Anghilina pe picioare și să ne dea să mâncăm orez cu lapte sau colarez. Zilele celelate de bălci sunt degeaba. Deoarece pentru noi contează doar primele două.

Nemții, zice Ion Corcilă, le zic și ei în felul lor. Dar tot Rusalii se cheamă că sunt. Credeam c-or să urmeze zile frumoase cu

duiumul. Acolo pe front, vreau să spun. Faptul că omul ăla n-a mai putut să stea în picioare a stricat totul. Mai precis, faptul c-a apărut un glonț despre care nu știa nimeni de unde a venit. Putea să mă nimerească pe mine, dar l-a nimerit pe el.

Cum s-ar spune, zice Ion Corcilă, acoperind cu palma mâinii stângi pușca de deasupra celeilalte palme, am scăpat ca prin urechiile acului din împrejurarea de a muri. A murit altul în locul meu.

Înseamnă că omul acela trăiește, mă trezesc eu spunând.

Păi abia ce ți-am spus c-a murit.

Da, dar în locul dumatăle, nu al lui.

Hai că-ți mai povestesc și mâine, zice Ion Corcilă. Du-te acasă acum. Pentru azi ți-am spus destul.

Împrejurul casei noastre se află casa unchiului Ivan, casa lui Marin Matei, șoseaua de la vale, căreia îi spune toată lumea linie, și cea de la deal, la care i se zice la deal.

Ar mai fi și cerul, care e tot împrejur. Câteodată aș putea să-l ating cu mâna, dacă m-aș sui pe scara de la pod. Altădată nu-l ating nici dacă e să trag cu praștia. Dar nu trag niciodată. Spre cer, vreau să spun. Pentru că, zice mamaia Nicula, și zice și mama, e ca și cum aș vrea să trag în Dumnezeu.

N-a fost mereu așa, zice mamaia Tudora. Cerul, adică. Oamenii din sat credeau că e tot un sat ca al lor. Se aveau bine cu cei ce locuiau în cer. Când se întâmpla să le lipsească un lucru, se împrumutau de la ei, după cum și cei din cer luau te miri ce cu împrumut de la oamenii de la noi din sat. Tot mamaia zice asta. Și mai zice c-o să-mi spună ea într-o zi cum a fost.

Împrejurul bisericii e câmpul.

Împrejurul școlii sunt terenul de fotbal, cimitirul, șoseaua ce duce la Shitu Poenari și casa lui Godinel.

Împrejurul cerului nu știe nimeni ce e. Poate doar berzele, numai că ele nu știu să vorbească.

Așa zice unchiul Ivan, că nu știu.

Unchiul Dudică zice că știu, dar nu vor să spună.

Când pleacă berzele, îl cred pe unchiul Ivan.

Primăvara, când se întorc, încep să-l cred pe unchiul Dudică.

(fragment din romanul în curs de apariție *Atunci când era mereu duminică*)

Aurelia Corbeanu

O cană cu ceai

E iarnă. O iarnă fără zăpadă. Numai frig și vânt puternic.

Batrânii aceia doi, probabil, se duc la medic. Merg alături.

Uneori bărbatul înaintază doi, trei pași, apoi o așteaptă.

- Hai, te rog! Mergi mai repede!

- Nu pot, dragă, mă ține mijlocul!

Merg încet prin spatele statuilor din fața Universității. Spațiul e larg, cu bănci de lemn frumos lustruite, cu vitrine mari luminoase. Vântul se năpustește în spațiul acesta gol cu o bucurie furioasă. Aici are loc să se rotească în voie, dar trebuie să plece despletit în fuioare pe străzile înguste, care se strecoară printre clădirile elegante și vechi de pe străduțele ce ies din Piața Universității spre Lipsani. Cei doi se îndreaptă spre pasaj, ca să treacă dincolo, la spitalul Colțea.

- Dragă, îți amintești, zice el luând-o de braț, de aici îți cumpăram cremă Ellen Rubinstein ori pudră Elizabeth Arden, ori desu-uri fine.

- Știu, dar pe frigul și pe vântul ăsta turbat, nu-mi permit momente cu amintiri.

Mai merg câțiva pași în tăcere, ținându-se strâns de braț, parcă ar vrea să nu-i ia vântul, apoi el se oprește și spune:

- Dragă, nu mai pot, trebuie să stau jos. Mă dor rău piciorul. Am obosit, nu mai pot respira. Lasă-mă să stau un pic pe bancă.

- În niciun caz! Vrei să înghețăm? Hai! Mai avem puțin până intrăm în pasaj.

- Nu mai pot! Trebuie să stau jos, altfel cad!

Ea, precipitându-se și luându-l de mână:

- Hai aici, în cafeneaua asta. E cald și se văd mese libere.

- Ce spui? Tu știi cât costă o cafea aici?

- Nu te speria, luăm un ceai, și apucându-l de braț îl trage ușor înăuntru. Bărbatul abia o urmează. Ea vede o masă liberă, în colț, lângă ușă. Canapele spațioase, elegante, tapițate cu pluș roșu. Îl așază încet pe canapea. Așteaptă lângă el, supraveghindu-i respirația. Privește apoi în jur. Domni și domnișoare elegante, fine. Pentru câteva momente, se opresc din discuții privind curioși spre cei doi intruși, apariție stranie pentru localul acela. Bătrânelul are o căciulă de astrahan ușor tocită și fără luciu, bătrânică are o haină de blană naturală de vizon roasă și fără spic, pe cap, o șapcă neagră, croșetată de mână din lână groasă și, în picioare, ghete negre cu botul lat, bărbătești.

Ea se duce la bar și comandă două ceaiuri.

- De care? Avem de mușețel, de mentă...

- De mentă.

- Costa 20 de lei, zice barmanul înainte de a lua căniile de pe stativ.

Bătrâna se oprește o clipă, apoi scoate banii să plătească, revenind asupra comenzii:

- Vreau un ceai, vă rog, dar să fie fierbinte.

Plătește, ia ceaiul, merge la masă și îl pune în fața lui.

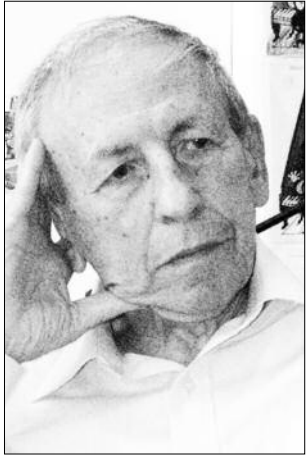
- Bea încet, e fierbinte, o să te încălzești, apoi se așază și ea, ușor intimidată de privirile străinilor.

După câteva minute, băiatul de la bar vine la masa lor cu încă o cană de ceai și spune cu o voce puțin jenată:

- Este gratis, din partea casei. Noi știm că 10 lei un ceai este prea scump, dar astea sunt prețurile. Pune cana cu ceai pe masă, în fața ei și se retrage.

Doamna lasă capul în jos, spune mulțumesc. Ochii i se umplu de lacrimi, dar lacrimile nu cad.

Marin Ioniță

Hora bunicii

Întinsă în pat. Cu ochii în tavan. Primenită cu țoalele de înmormântare. Spălate, călțate, întocmite, rânduie, scoase din lacră în miros de tămâie. Spovedită. Împărțită. După vechea datină creștină. Poruncă de sus: să nu moară omul nespovedit, neîmpărțit și fără lumânare.

Și noi creștini suntem, din neam în neam. Pe două scaune, sicriul. Din scânduri date la rindea. Dar îmbrăcate în pânză de in, țesută în casă. Vopsită la băcănie. La căpătâi, perna mare, umplută cu fulgi. La picioare, perna mică, umplută cu câlți. O foaie de covor, întinsă pe scândură. Întocmită în patru, să-i fie răposatei moale sub oase. Și nu mai rămâne decât așteptarea. Doamne, greu mai trece timpul...

De veghe, o femeie. Între două vârste. Cu patru copii. Fata cea mare are nouă ani neîmpliniți, dar le știe pe toate. Orfană. Orfane. Tatăl a fost înjunghiat de un nebun pe stradă. Care, se zice, făcuse obsesie pentru femeia lui.

Mama la lucru. Cineva trebuia să câștige într-un fel pâinea cea de toate zilele. Fetele au fost crescute de bunica:

“Unde te duci?” “Cui ne lași?” Bunica nu deschide gura decât ca să întrebe: «Mie cine îmi ține lumânarea?»

Așa e obiceiul pe la noi. Omul să moară cu lumânarea aprinsă în mână. Să fie cineva care să i-o țină. Dacă nu, sufletul i-ar bântui veșnic în întineric

“Mie cine îmi ține lumânarea?” Femeia caută năucă în jurul ei. Nimeni altcineva decât copiii. Ochii fetelor, numai întrebări. Ar fi nevoie de un bărbat. Puternic. Curajos. Cine? “Eu, cine altcineva?” “Eu, cine dracu?” Cine, Doamne iartă-mă? » Bunica tace. Ce să mai zică? Tac și copilele. Parcă speriate.

Femeia caută lumânarea. Îi tremură mâinile. Chibritul sfârâie. Feștila nu se aprinde. Bătrâna tace. Bate numai din buze. Lacrimi mari îi alunecă pe obraji zăbărțiți, izvorâte de sub pleoapele care nu mai clipesc. Ochii fetelor, căuș de întrebări. Femeia mai încearcă. Mâinile n-o ascultă. Degetele nu se strâng. Lumânarea cade pe pământ. “Nu pot, nu pot, nu pot!”

Bătrâna intră în convulsie. Femeia se cutremură, se împietrește, se zidește în neputință. “Cine îmi pune lumânarea în mână?”... Mâinile care au dezmiardat-o. Care au pieptănat-o. Care i-au împletit cosițele. Care au ținut-o la piept. La sân să sugă... Nu e păcat mai mare decât să lași pe cineva să moară fără lumânare... “Nu pot, nu pot, nu pot!” Parcă și patul, salteaua, pereti, tavanul, dușumeaua... Sicriul și el...Fetele o privesc pe sub sprâncene...

Adună copiii stol în jurul ei. “Mai știți să jucați, fetelor? Strângeți cercul, cântați, sus piciorul, dați-vă mâna. Desprindeți-vă! Săriți! Învârțiți-vă ca titrezii! Pași în față! Pași înapoi! Sus, sus, sus! Mai iute, mai iute, mai iute! Ca mine! Așa, așa!” Bătrâna se zvârcolește în pat. Iese greu sufletul din ea. Fără lumânare. În bezna fără fund... “Sus piciorul! Aplecare! Alergare! Rostogolire! Răsucire! Săriți! Săriți! Săriți! Cântați! Privirea în sus! Privirea în jos!” Iureș... Vârtej... Furtună...

Bunica s-a liniștit. Un ultim suspin. Jocul s-a destrămat. Femeia cade istovită pe un scaun. Părul răvășit. Obrajii împietriți. Privirea stinsă. Voce de sălbăticiune rănită...

Vecini. Prieteni. Rude. Nu-i vede. Nu răspunde. Fălciile încleștate. “Ce ai făcut?”

-Duceți-mă la nebuni!...

Rodina

Singură. Pe marginea patului. Cu mâinile căzute în poală. Mîntea goală. Nicio frântură de gând. Nicio umbră de amintire. De aseară? De ieri? Cine știe? Timpul trece și se duce. Și tace. Și e așa de bine să nu simți nimic. Să nu știi de tine. Să nu simți că exiști...

Miros de fum de tămâie. Și de ceară topită în feștilă de lumânare. De când? Din ce crâmpeli de viață?

Încet-încet, se încropesc niște imagini. Funiă spânzuratului. Roțile tramvaiului. Trage peste ele lîtoliul uitării. Dar nu reușește să le înăbușe...

...E greu să crești un copil când ești singură. Și trăiești din muncă. Ai greșit o butonieră, ai pierdut un nasture, te-ai înțepat cu acul, te-ai crestat cu foarfeca, ai supt degetul în gură, plătești!

Cât a fost mică copila, o ducea cu ea la croitorie. Dar a venit grădinița, școala.

Cuminte. Liniștită. Ascultătoare. Nu-i făcea probleme ca alți copii. Numai că visa urât. Se trezea țipând din somn. Tremura. Se cutremura. Se încleșta de trupul mamei și nu se desprindea până la ziua. Rămăsese așa de pe când avea tată. Și-l aducea bine aminte. Omul era blând și bun. Dar, o dată pe an, ca în primăvară, îl lovea furia. Din senin. Ultima dată, copila avea vreo patru ani, dacă nu chiar cinci. Bărbatul parcă nu mai era el. Se schimonosise. Se îndârjise. Și se pocise. Se sălbăticiuse. Îi scăpărau ochii. Îi clănțăneau colții Femeile au încuiat ușa. Și au îngrămădit în ferestre tot ce aveau la îndemână. Înarmat cu un topor și un târnăcop, bărbatul a început să dărâme casa. Eu am ridicat-o, eu o pun la pământ. Cădea tencuiala. Bucăți din zid. Mama și fiica încrămeniseră într-un colț. “Pe voi vă tai în bucăți!”

Și fetei, anume: “Eu te-am făcut, eu te omor!” Sirene. Ambulanța. Mașina poliției. S-a bătut cu polițiștii, cu sanitarii, cu pompierii.

I-au pus cătușele. Urla ca o fiară încolțită. L-au dus, nu se știe unde. Nu l-au căutat. Nu l-au mai văzut.

Fata se trezea țipând. Se zbătea. “Taci cu mama! Taci cu mama!” Aprindea o lumânare. Pe foc, câteva boabe de tămâie. Plângea. Se ruga. Altă putere nu avea. Dumnezeu o părăsise. Și nu știa de ce.

A avut și ceva relații. Mai scotea un ban. Dar nu putea să lase copila noaptea singură în casă. Și nici să aducă bărbați în casă. Însă, de câteva ori, tot s-a întâmplat. Când ești o femeie singură...

Până l-a întâlnit pe rus. Bărbat puternic. Rusul rezident în România avea nevoie de cetățenie. Femeia avea nevoie de bărbat.

Au mai pus un pat în garsonieră. Când bărbatul venea noaptea cu chef, o țara în patul lui. Fără să-i pese dacă doarme copila sau stă matoră la întâmplare. Ea tăcea. Nicio mișcare. Un ochi închis sub cearșaf. Un ochi deschis în afară. Și peste câteva minute, își frământa trupul pe saltea.

Și a adormit așa. Și s-a trezit în zori. Când bărbatul celălalt bătea în pereți cu securea și târnăcopul. Tencuiala și cărămizile din zid. Strângea între dinți un cuțit...

Lumânarea. Tămâia. Rugăciunile. Rusul umbla prin casă ca un leu în cușcă. A scos din dulap o sticlă de votcă și a dat-o pe gât. Apoi s-a așezat pe patul pe care femeile se aflau strânse în brațe. Și-a întins mâna peste amândouă. Le-a strâns la piept. A suflat în lumânare. Le-a răsturnat blând, rostind vorbe numai de el înțelese. S-a vârat între ele. Și a tras cearșaful peste ei. Și mama nu s-a împotrivit. Și copilele i-a plăcut...

Dar a durut-o. A sângerat. Femeia îi spăla vătămătura în lighean. Rusul a mai tras o dușcă. A descuiat lacătul de la cușcă. Și a scos uniforma întocmită frumos, călcată și elegantă. Rubașca de ofițer, cu multe decorații, pantalonii bufanți, cizmele lustruite...Spatele drept, umerii pe aceeași linie, pieptul umflat, burta suptă, genunchii neîndoțiți, privirea de vultur. S-a închinat în fața icoanei, s-a privit în oglindă, și-a aranjat părul și a înțepenit în chip de statuie. Și a început să cânte: “Rodina maia!” Un imn sau un marș în limba lui. Și tot repeta: “Rodina maia! Rodina maia!” » A voce profundă. Zornăiau geamurile. “Rodina-rodina!” A salutat și a plecat...

Copila și-a uscat lacrimile, a îmbrăcat uniforma de școală și a ieșit și ea pe ușă. Femeia sta pe marginea patului, cu mâinile în poală, cu spinarea încovoiată, cu privirea năucă și nu spunea nici un cuvânt. Nu o interesa ce se întâmplă.

Pe rus l-au găsit spânzurat în depoul de tramvaie, cu o sticlă goală de votcă la picioare. Copila, sub roțile unui tramvai...

Femeia este internată în secția celor cu mîntea pierdută...

Hei, tu !

- Hei...

Stau tolănit la rădăcina unui stâlp de beton armat, cu un bec în vârf. Și citesc cu glas tare, să mă aud, un manuscris terfelit, dat afară de șobolani din burta unui tomberon. Și nu știu dacă intru în lumea lui sau lumea lui pătrunde în mine.

Prin frunzișul des se cern razele lunii, poleind iarba mătăsoasă ca de beteală. Se coace nisipul

steril de sub mine. Iarna-i grea, omătul mare, crapă pietrele de arșiță.

- Hei...

A prins mămăliga coajă. Scroafa ouă într-o scorbură de copac. Pitpalac – pitpalac. În lac. Oac – oac, broasca în zbor. Corbii de piatră se îndoapă cu nori. Un dulău flocos stă lungit la picioarele mele. Două capete, trei cozi și patru mamele. Cântec de manele.

Puterea petrece. Șarpele la sân. Țara pe pirostria. Trupul plin de lipitori. Căpușe de pădure. Căpușele... Dar pădurile?... Ține-ți gura! Suge burta! Trage oblonul! Fă cu ochiul! Cine poate, oase roade !

- Hei, tu, cine ești?

- Eu sunt cel care nu sunt!

- Bine că nu ești altcineva!

Lupii croncane. Cârțița urlă. Șarpele și-a smuls fulgii de pe burtă. Sug păianjenii cu cruce. Pune banii! Ia ciolanul ! Fanarioții! Coșul și fumul! Fumăritul! Impozitul pe gospodărie! Dorm haiducii ! Somnul de veci ! Cântă mâța în ghiveci !... Penalii... Scăpați... Comorile... Oaia... Daia... Putina și copaia...Pârnaia...Mulgeți țara... Mâncați colastra... Popor... Alegător... Voința civică... Voința politică... Puterea... Lapte și miere...

Să nu gândești decât cu capul liderului suprem...”Statul sunt eu !” Statuia libertății ! Tigrlul vărgat... Adaptat... Camuflat... Boul căzut pe brazdă... Șacalii... Peștele mare...Peștele mic... Comorile de sub asfalt... Ulei de in... Purgație... ”Ia cu mac, face bine la stomac!” Dă cu gaz! Gazoductul. Care? Unde?

Țara mea! Îți fuge pământul de sub vatră! Călcăm pe pământ străin la noi acasă! Aceasta e țara mea ! Acolo să mor aș vrea! Pumnul în piept! Pe bătaile inimii românești! Muriți voi! Muriți voi să trăim noi! Urări. Fanfare. Crapă stadionul de lume. Brazi înalți. Feciori cu piepturile tari. Tinere, iubește-ți țara . Domnilor de la putere, strângeți-o în brațe. Trosniți-i oasele. Sorbiți-i suflarea.

Întorc foaia. Mă răsucesc pe o rână. Mârâie câinele la picioarele mele. Cântă ciocărlia. Pastorale. Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai... Berbecul cu lâna de aur. La apus de soare... Că ai oi mai multe, mândre și cornute!... Buzduganul... Junglierul... Ghiță... Unde ești, bădiță? Vîno, Ghiță, serile, să-ți aud cântările! Fuga în noapte. Mortul în păpușoi. Dar cine suntem noi ?

Burebista. Deceneu. Săgețile zvârlite spre cer. Zamolxe. Decebal. Capul retezat, aruncat la picioarele Cezarului. Ce avem în arborele genetic?

Sub coroana bogată a stâlpului de beton, citesc codul arborelui ancestral. Străbunii neamului. Capul plecat nu este retezat. Regele vândut. Trădătorii. Sămânța lor în genele noastre?

Un haitic de maimuțe, cuibărit în pom. Un mascul tânăr pornește pe scara puterii. Își înlătură toți concurenții. Nimeni din gruparea lui nu îndrăznește să i se împotrivescă. Nu ești de acord, afară! Toate femelele se oferă pentru acuplare. Căpetenia trebuie sedusă. Toți masculii virili mârâie cu capul pe labe. Să nu ai alți lideri în afară de mine!

Țara mea cu parcuri, cu parașute, cu escorte. Sex liber. Preoți sadomiți...

Planeta cailor. Planeta piticilor. Planeta căpcăunilor. Planeta maimuțelor. Vântul pustiei. Scape cine poate...

Manuscrisul degradat. Încerc să-i potrivesc literele, cuvintele. Rânduri lipsă. Lipsesc vapoarele. Mineralierele. Petrolierele. Pescadoarele. Fabricile de conserve plutitoare. Flota toată. Triunghiul Bermudelor în Marea Neagră... Dați-mi un zid pe care să plâng! Un colț de templu în ruină! Plâng apele în izvoare! În râuri, în Dunăre...

Arunc manuscrisul. Relicvă blestemată! În ce lume mă poartă ?

La picioarele mele, orașul nou! Cu borduri, cu pavele, cu lespezi, cu pubele... Aveți cheile temniței la voi? Aleșii națiunii în palatul parlamentului, în palatul guvernului, în palatele ministerelor, în prefecturi, în consilii, în primării.

Peste tot unde i-a aruncat destinul aranjat... Dorm pădurile legănate în camioane... Țara toată doarme.

- Hei, tu!... Coboară din copac! Se rupe crăcana cu tine!

- Nu-mi dau demisia decât o dată cu Dragnea!...

Biblioteca de filosofie

Când timpul curge invers

Dintre cele trei jurnale ale lui Matei Călinescu, *Un fel de jurnal*, *Un altfel de jurnal* și *Spre România*, apărute în ultimii ani la editura Humanitas, cel de-al doilea, publicat în 2016, este nu numai ca întindere cel mai important. El consemnează ultima perioadă a vieții autorului, după moartea fiului său Matthew (M), când "totul a fost altfel". Cartea se poate citi ca o meditație pe tema acestui altfel.

Mai întâi a venit bătrânețea aducând cu sine o anumită dereglare a timpului: accelerarea până la neantizarea zilelor, preponderența vechilor amintiri, realitatea mai reală decât prezentul a imaginilor mentale, a lui M în special. Apoi, la începutul anului 2008 i se descoperă, în America unde locuia, o tumoră pulmonară și iarăși cursul timpului se schimbă: rememorările, reflecțiile, tabieturile etc se reconfigurează. Totul intră într-o altă durată, guvernată de maxima căruia bolnavul îi va rămâne consecvent până la sfârșit: a trăi fiecare zi ca și cum ar fi ultima ("one day at a time"). Una dintre mizele acestui jurnal scris fără nicio lamentație, cu o detașare de sine într-adevăr aristocratică, este de a adânci misterul relației dintre viață și timp. Dintr-o dată, sub iminența sfârșitului cele două nu mai sunt trăite ca exterioare, ci devin una: a fi viu înseamnă a încorpora timpul, a fi un fragment de timp. În mod obișnuit noi ne facem planuri de viitor ca și cum am putea, prietându-ne dincolo de timp,

să-l stăpânim. Or, notează Matei Călinescu, "viitorul, deși ireal – totdeauna ireal, ca viitor, ne dăruiește două lucruri: așteptarea și speranța. Ele trebuie reajustate când știm că zilele noastre sunt numărate. A vorbi despre <<anul viitor>> – deși poate, poate că vei fi murit până atunci - devine aproape iresponsabil". Mai mult, pe măsură ce timpul trece și în ciuda tratamentelor boala avansează, fiecare zi devine un univers în sine, o monadă temporală, mărită de lupa atenției până la proporțiile eternității. Astfel, „două luni e un segment de timp extrem de scurt față de nesfârșitul unei singure zile, al fiecărei zile care conține nu un fragment de timp, ci tot timpul, încă o dată și încă o dată, deplin, rotund, tangent cu eternitatea”. În aceste condiții, când pierderea timpului ar fi o catastrofă poate mai mare decât boala propriu-zisă, scrisul se dovedește salvator. Evident, el nu poate împiedica evenimentele să-și urmeze cursul inexorabil, dar exprimându-le are forța de a le schimba orientarea: spre trecut, nu spre viitor sau în formularea paradoxală, dar mult mai precisă a autorului, spre: "viitorul trecutului". Jurnalul abundă de astfel de formulări paradoxale la limita inexprimabilului.

Ieșirea din timp (subtitlul jurnalului) ar însemna atât drumul spre moarte, cât și dincolo de ea. Intenția scrisului lui Matei Călinescu, ca trăire a viitorului la timpul trecut este de a străpunge cumva timpul spre

eternitate. De aceea limbajul său este, conștient fiind de limitele sale, încărcat de tăcere, gravă, plină de înțelesuri. Citez: "Ieșirea din timp nu-i teoretic (implicând totuși anumite sofisme tragice), extraordinar de grea. Ieșirea practică (despre care trebuie vorbit puțin, *despre care în mod obișnuit nu trebuie vorbit e partea grea*").

Matei Călinescu se definește ca: "un nereligios, cu puternice interese și înclinații mistice". A demonstrat-o încă din tinerețe, prin *Viața și opiniile lui Zacharias Licher*. Aici o demonstrează încă o dată prin felul de a-și asuma propria moarte: ca având dincolo de tragic sau de iluzii o semnificație, cum ar spune Mircea Eliade (care i-a fost prieten) inițiativă. Dumnezeu este cu atât mai prezent cu cât este resimțită mai cu ardoare absența lui, datorită slăbiciunilor credinței noastre: "Cred Doamne! Ajută necredinței mele!" este "singura mea rugăciune, murmurată sfios, în gând, rareori", mărturisește, deși în contextul *Jurnalului* revine de câteva ori asupra acestei rugăciuni.

Am citit această carte după moartea mamei mele, tot de cancer. Altfel, probabil că n-aș fi avut tăria să o citec. Ca și *Portretul lui M* în cazul părinților ai căror copii suferă de autism, ea poate oferi o consolare lucidă, bazată pe o înțelegere spirituală nefalsificată de soluții facile și iluzorii celor care trec prin astfel de încercări.

Paul Aretzu

Poetul care plânge de bucuria luminii

După șase cărți de poezie, Ioan Ouatu publică antologia *Depărtări sfinte cu lacrimi* (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău 2017). Autorul este un imagist, un contemplator rafinat, cu propensiune către meditație, dar și un entuziast al ornamentației metaforice. Preferă forma scurtă, esențializată, cu o culturalitate discretă inclusă. Este o poezie de sugestie, a deducției, bazată pe expresivitate: „Pe tărâmul acesta/ cu stânci înstelate devreme/ vulturii aduc fire subțiri/ de lumină și oaze de îngeri în plisc// aici, fulgerele din înalturi/ depun mărturie/ că în chiliile ierbii/ din flăcări/ se împletește continuu/ cerul acesta care ne ține/ închiși pe pământ.” (*În chiliile ierbii*). Prezența unei sporadice autohtonizări nu este desuetă, ținând de o simbolistică profundă, incluzând etnicul în metafizic: „Hora anotimpurilor ne-ntâmpină veșnic/ cu sărutul de pâine și sare/ al limbii române” (*Nopti peticite cu aripi*).

Textele sunt, uneori, eliptice, după aceeași rețetă a economicității discursului (după cum știm, poezia nu se face din cuvinte, din morfologie, ci din absență, din ceea ce nu se spune). Scriitorul țintește instantaneul de tip oriental („Albul crinilor/ zbor vinovat/ de lebdă peste ape amare” – *Altare de dor, I*), sau icoana creștină („Ca și cum ne-am da întâlnire/ într-o catedrală de azur/ răsărită pe-un deal/ împărțindu-ne apostolește vorbele...” – *Tărâm cu străluciri de astre*).

Dragostea, în poemele lui Ioan Ouatu, este tandră, adresată unei singure femei, idealizată, florală, bogată în cromatici, stârnind peisaje mirifice: „Când îți rostesc/ numele, Aurora,/ se luminează în lume/ de ziua/ iar în livezi și grădini/ văd cum roua/ soarbe lumina/ ca-n diminețile/ cu ciocârlii!...” (*Aurora*). Copleșit de bucurie, uimit de misterul lumii, poetul plânge văzând în jur atâta lumină. Iubita transformă ambianța într-un paradis. Mijloacele folosite de scriitor sunt romantice, recurgând la patos, la supradimensionare, la

consonanța dintre om și natură. Realitatea își pierde concretețea, proiectându-se într-o sublimitate: grădini de crini, altare de dor pentru greieri, cireși înfloriți, coruri de îngeri, amfiteatre ale primăverii, floarea caisului, luna ca un inel de logodnă etc.

Deși prevalează o atitudine senină, uneori, apare ingerința timpului: „pășim pe falii de timp/ cu umerii acoperiți/ de gânduri” (*Pășim pe falii de timp*), „De jur împrejur domnea o liniște asurzitoare/ asemenea relicvelor împietrite într-un muzeu” (*Priveam amurgul prin fereastra pustie*), „Aud la geamuri/ colindele cu leri-i ler/ în timp ce clipele/ se opintesc în hamuri!” (*Cine ești*). Uneori, timpul este transmutat în liniște (alteori, în tăcere), poetul obținând subtile sinestezii ori hipersenzorialități: „Delirul sălbatic al vieții/ dezlănțuit în desfrânate culori;/ cărările-n munți ticsite de-azur,/ tăcerea spartă în țândări.” (*Semne*), „Păsările se roteau toată noaptea/ ducând cerul de aripi cu stele cu tot./ Din când în când îndoielnica liniște rotindu-se/ asurzitor/ prin străfunduri.” (*Gloria liniștii*).

O asemenea poezie, calmă, reverberată în peisaj, fără complicațiile abisalității (dar având filozofia ei), nu putea fi lipsită de mărci ale spiritualității: lumina („O aură de lumină/ îmi intră în cântec/ purificându-mă” – *Purificare*), lacrima, care este tot o lumină, sufletească însă, ce se întrupează în cuvânt („Apropiați-vă/ de noi/ orizonturi sfinte/ de lacrimile zeilor/ și luminii/ ferecate-n cuvânt...” – *Depărtări sfinte cu lacrimi*), poetul, reprezentat ca jertfitor („Poetul, mereu abandonat la răscruce de gânduri,/ trece cu o cruce mare pe umăr” – *Cu crucea pe umăr*).

Plină de aspirații, plină de mister, așezată într-o configurație a echilibrului, poezia lui Ioan Ouatu poate fi foarte bine definită de, chiar, scriitor: „Sunt cel de-acum/ și parcă/ totuși altul/ mă năpădesc/ tăcerile de scrum/ și-mi tot râvnește/ sufletul înaltul,/ un inorog/ de taină/ taciturn!” (*Inorog*).

Echivalențe

Ion Mircea - 70

(n. 1 septembrie 1947)

Cu vremea și ochii tăi

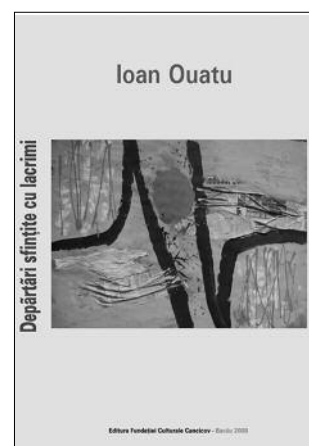
Cu vremea și ochii tăi vor ajunge două mari întunecate păpădii.
Mai ușor aluneci întru nemișcare dacă adormi cu fața către cer auzind și golorile dintre lumi.
Dar ulmi cu pielea subțire ca în ureche la miei mestecenii de sticlă gri când se întinde-n somnul tău Etherul și nu-l mai poți opri.
Cu vremea și ochii tăi vor ajunge două mari întunecate păpădii.

In Time Your Eyes Will Also...

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

In time your eyes will also grow into two big dark dandelions in the grass.
It's easier to slip into immobility if you fall asleep face up to the sky also hearing the voids between the worlds.
What of elm trees with thin skin like that in lambs' ear the birch trees of grey glass when Ether is stretching out in your sleep and you cannot stop what comes to pass.
In time your eyes will also grow into two big dark dandelions in the grass.

Copleșit de bucurie, uimit de misterul lumii, poetul plânge văzând în jur atâta lumină. Iubita transformă ambianța într-un paradis.

Iulian Moreanu

Corina se trezi țipând.

Se ridică în șezut și-și duse mâna dreaptă la inimă. Aceasta bătea în ritmul unei mitraliere rămase blocate pe foc automat, iar fata era convinsă că de data asta nu mai avea scăpare. Gata, până aici i-a fost, de la așa ceva i se va trage cu siguranță moartea, de la bătăile accelerate ale cordului care vor duce neîndoios la ruperea iremediabilă, fatală a ceva pe acolo. Fruntea îi era acoperită de broboane mari și reci de transpirație care o luau încet, în jos, ca un pârâiaș ce-și regăsea uimit albia pe care o crezuse definitiv pierdută.

Aruncă cearșaful cât acolo și se repezi la fereastră. O deschise cu mișcări ferme, precipitate și încercă să tragă o gură de aer. Nu reuși, parcă traheea i se astupase brusc, cine știe cu ce. Reluă tentativa, însă aerul se oprea în dreptul dopului aceluia din gât. „Caută să respiri pe nas, Corina, caută să respiri pe nas și, mai ales, nu intra în panică. Ți-a fost cel mai important lucru.” Își repeta ce-i spusese psihologul să facă în asemenea situații și încerca în același timp să-și orienteze gândurile către o amintire frumoasă.

Apelase la ajutorul lui după ce visul acela începuse să revină tot mai des în ultima vreme. În acest vis-coșmar, Corina se plimbă împreună cu o prietenă și la un moment dat o roată de la un camion ce vine din sens contrar se desprinde din locul ei și se rostogolește către cele două fete. Interesant

Roata ucigașă

e că după ce se trezește, Corina își dă seama că în lumea reală nu poate identifica pe nimeni care să semene cu prietena din vis.

Nici un alt trecător de pe stradă nu vede roata care pe măsură ce se apropie se mărește și se tot mărește, până la dimensiunea unui bloc, iar Corina nu poate face un pas în lateral pentru a se feri din calea ei, pentru că roata ajunge să copleșească întregul peisaj. În acele clipe, Corina are impresia că, atât ea, cât și prietena necunoscută, sunt două insecte asupra cărora cineva năpustește un ciocan uriaș care cu fiecare secundă care trece ia forma unei prese care acoperă tot, nelăsând nici o șansă de scăpare.

În momentul în care crede că se vor transforma într-un terci grețos-organic, prietena neștiută îndreaptă o palmă către roata ucigașă și aceasta se transformă instantaneu într-un colac de fum verzui care curând se risipește. Totul revine apoi la normal. De undeva din spatele lor, roata, nu se știe cum ajunsă acolo, se îndreaptă leneș spre camion și se reasează cuminte la locul ei, ca și cum nimic nu se întâmplase, după care camionul dispare, la fel ca și prietena care avusese intervenția aceea salvatoare, de-a dreptul magică.

Întreaga „scenă” durează câteva secunde, dar în vis întâmplarea capătă dimensiuni exponențiale. Iar frica sporește și ea cu fiecare nouă repetare a visului, deși în el Corina trăiește deseori un cert sentiment de déjà vu, ceea ce ar trebui ca într-o oarecare măsură să-i dea siguranța confruntării cu o iluzie inofensivă prin repetarea ei, dar nu se întâmplă așa.

Până la urmă s-a decis și a mers la cabinetul de psihologie de la Spitalul județean. I-a povestit psihologului visul, cu de-amănuntul, și ce a frapat-o a fost faptul că acesta o privea ca aterizat dintr-o altă lume. Ai fi zis că în același timp se afla și în cabinet, dar și în altă parte. Plus că avea o privire de veterinar. După ce Corina a terminat de povestit visul, a dat din cap într-un fel care nu însemna nimic și i-a propus să facă un test. Voia? Corina a fost de acord.

Testul consta într-o înșiruire ineptă de întrebări inepte din care se voia a se afla dacă subiectului (ea) îi era frică de noapte și de întuneric în general, dacă provine dintr-o familie cu cineva alcoolic, dacă ia medicamente mai aparte, dacă s-a simțit vreodată tentată să comită o crimă, dacă își amintește să fi fost abuzată sexual în copilărie, dacă a avut gânduri suicidare, dacă îi e teamă să meargă singură prin locuri necunoscute, dacă are rău de înălțime, dacă i se întâmplă să exagereze anumite lucruri, dându-le dimensiuni și importanță hiperbolice, dacă îi place să mănânce aia și detestă ailaltă, dacă are antecedente în nu știu ce și multe altele asemănătoare.

De pe la jumătatea chestionarului, Corina a început să răspundă la mișto, fără a exagera prea mult, dar suficient ca variantele de răspuns alese să intre binișor în coliziune, derutându-l pe cel care avea să le interpreteze. I-a întins apoi foile, iar psihologul le-a parcurs cu privirea unui faianțar pus să sufle într-un tub și să modeleze sub forma Turnului Eiffel un boț de sticlă topită. Săracul, își chinuia bojecii,

ca să iasă ceva, dar la capătul țevii nu se ivea nimic a avea o formă aducând a orice s-ar fi putut numi. „Mda”, zicea psihologul în timp ce lăsa impresia că număra, calcula, compara niște răspunsuri și tot răsfoia foile. „Mda”, își încrețea fruntea și părea că ceva nu-i convenea, nu-i ieșea la socoteală.

A pus apoi foile de-o parte, dând de înțeles că se va ocupa mai serios de ele ceva mai încolo, după care a scos din sertarul biroului alte foi, capsate și acestea și a întrebat-o pe Corina dacă mai voia să facă un test. De data asta, în loc de întrebări era vorba de figuri, desene și exerciții de aritmetică – era mai degrabă un test de inteligență. Ori de atenție.

Pentru că tot intrase în horă, Corina l-a acceptat și pe acesta. L-a terminat în mai puțin de zece minute. Psihologul a așezat foile peste cele de la primul test, fără să se mai uite și peste ele și i-a recomandat să-l roage pe medicul ei de familie să-i prescrie niște hipnotice și anxiolitice mai blânde, iar atunci când va reveni visul și se va trezi din cauza lui, să încerce să-și controleze teama repetându-și în minte că totul nu este decât un vis, urât, e adevărat, dar totuși un vis, și mai ales să respire pe nas, chiar oprindu-și pentru câteva secunde inspirația, neforțând în nici un fel pătrunderea prin gură a aerului în plămâni fiindcă preț de câteva minute nu va reuși, ba s-ar putea chiar să declanșeze un atac de panică. Bine, zise, reușind totuși să schițeze un zâmbet încurajator de care până atunci nu păruse capabil, nu a murit nimeni din așa ceva și oricum acest episod trece de la sine în maximum 15 minute, dar e de preferat să-l prevină. Și în tot acest timp este important să-și îndrepte gândurile spre ceva frumos, pe care l-a trăit sau ar dori asta. Înțelegea ce-i spunea? o întrebă. Da, sigur că înțelesese, iar psihologul a continuat: era bine dacă în acele momente de teamă să spună în continuu *Tatăl nostru* sau, mai bine, *rugăciunea inimii*. O știa? Nu, nu o știa, recunosc Corina, iar psihologul i-o zise, și chiar i-o scris pe o foaie ruptă dintr-un carnet: *Doamne Iisuse Hristoase, ful lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa*.

Terminând de zis asta, psihologul s-a uitat la Corin parcă întrebând-o dacă mai avea ceva de spus ori de cerut vreo lămurire. Corina a ridicat din umeri și s-a ridicat de pe scaun. Dacă voia să mai treacă pe aici ca să-i spună cum merg lucrurile, s-o facă oricând, uite, îl putea și suna, la orice oră, mai adăugă psihologul și-și notă numărul de telefon pe hârtia pe care mai devreme scrisese rugăciunea recomandată, apoi Corina a luat hârtia și a pus-o în geantă.

A ieșit din cabinet hotărâtă să nu-i mai treacă în veci pragul și a plecat acasă puțin confuză. Nu-și dădea seama de ce, dar nu a dat doi bani pe întâlnirea cu psihologul. Poate de vină fuseseră cele două teste cărora nu le putuse pătrunde sensul și rostul vizavi de problema ei. Tot atât de adevărat, își zicea în timp ce ieșea pe poarta spitalului, era că poate acele teste, așa aiurea cum i se păruseră, de un ridicol absolut aveau totuși un anumit rol pe care ea nu avea de unde-l cunoaște. În cazul ăsta, își continuă gândurile, nu cumva psihologul ar fi trebuit să-i spună să vină peste câteva zile spre a-i dezvălui concluziile desprinse din analiza